

АНГЕЛ ТОДОРОВ
ЗА АВТОРА НА РОМАНА
„СЪРЦЕ“

chitanka.info

Едмондо де Амичис е един от най-видните писатели не само в италианската, а и в световната литература. Роден в Онелия в 1846 година, той участва като двадесетгодишен младеж в освободителната война на италианския народ против австрийското иго. Наскоро след това (в 1868 година) излиза сборникът му „Военен живот“ — разкази, в които предава впечатленията си от войната. Амичис работи в продължение на години едновременно като журналист и писател и издава редица книги: „Новели“ (1872 г.), „Спомени от 1870–71 година“ (1872 г.), пътеписни очерци за Испания (1872 г.), Холандия (1874 г.), Мароко (1876 г.), Цариград (1878–79 г.) и други. Скоро той заменя журналистическата професия с професионално писателство и установил постоянното си местожителство в град Торино работи упорито над нови свои произведения. Най-голям успех има книгата му „Сърце“ („Дневникът на един ученик“, 1886 г.). Тя донася световна слава на своя автор, тъй като скоро се превежда на много езици и има хиляди читатели във всички части на света. Амичис не се задоволява само с пряката си писателска дейност. Той се вълнува от въпросите на народния живот и вижда, че страданията на народа не са случайни, а се дължат на обществената система — на капитализма. В началото на 1890-те години световноизвестният писател за голям ужас на господстващите класи се присъединява към социалистическото движение, става член на социалистическата партия. С голям жар той се отдава цял на пропагандата на социалистически идеи посещава различни градове, държи беседи и речи на многолюдни събрания, а също често пише статии в италианския прогресивен печат. Буржоазната преса, която по-рано е изтъквала произведенията му, сипе против него клевети, стреми да се подрони литературния му престиж, но напразно: читателите и обаянието на писателя-социалист растат, той става все по-популярен. Когато през 1905 година става първата руска революция, Амичис я поздравява с високия си глас на народен трибун. До самата си смърт (1908 година) той е в първите редици на прогресивното човечество.

Българските социалисти (чиято партия по-късно се превръща в комунистическа) още през 90-те години в своята пропагандна дейност си служат с произведенията на Едмондо де Амичис. През 1894 година издават (в Севлиево) неговата брошура „По социалния въпрос“,

представляваща речта му пред студентско събрание в Торино. „Той е едно от най-големите светила на съвременната литература“, четем в предговора на българския превод на тая брошура. „Според него — пише анонимният автор на тоя предговор за Амичис, — днешният ред на работите е несправедлив, осъдителен и за нетърпение вече.“ Самият Амичис в тая своя реч заклеява буржоазния обществен строй с неговите „учреждения“, „по силата на които на единия полюс на обществото се трупат богатствата, а на другия бедността и невежеството, по силата на които благодетелните средства и плодове на цивилизацията и науката служат за в полза на една едничка класа“. „Има ли едно средство — пита писателят, — с помощта на което да се премахнат тези злини. На този въпрос социализмът отговаря — да!“

На основните обществени проблеми Едмондо де Амичис се спира не само в своите публицистични творби. С тия проблеми е проникнато цялото му творчество и затова то е така жизнено и дълбоко. „Учителка на работниците“ — така се казва една от неговите многобройни повести — жанр, на който той е един от първомайсторите (макар че в западните езици не съществува дума, отговаряща на нашето и руско понятие за поведката, и произведенията от тоя жанр се назовават разкази или новели, но от разказите и новелите — което е едно и също — повестите се различават както по своя голям обем, така и по това, че авторът в тях не се спира на отделна случка като в разказа, а проследява по-цялостно една или повече човешки съдби). Една девойка, току-що завършила гимназия, е назначена за учителка в училище във фабричен квартал; израснала в интелгентско семейство, тя и в дома си, и в училището всичко е виждала в розови краски. Сега изведнъж се оказва сред тежкия живот на работниците; тя вижда недохранените и окъсани деца, а когато едно от тях се разболява, тя като негова учителка посещава семейството му и е поразена от страшната мизерия на работническата класа. „Ето какъв бил животът! — мисли с ужас тя. — А може ли, а трябва ли да бъде такъв?“ Повестта не е външно-декларативна, „пропагандна“ — писателят разгръща пред нас събуждането на едно съзнание, очертава редица характери, въвежда ни в непосредствената действителност. И затова е убедителен. Идейността на творбата иде от нейното естетическо въздействие.

Силно естетическо и затова и обществено въздействие има и повестта на Амичис „Кармела“. Тя е социална и едновременно дълбоко психологична.

Голяма част от произведенията на Амичис са написани специално за деца и юноши. Такъв е неговият разказ „От Апенините до Андите“ (той е включен в „Сърце“, но поради големия си размер е издаден от автора и като отделна творба). В тази наистина приключенска и същевременно много правдива история за пътуването на малкия генуезец Марко, за лутането му в различни американски градове, додето най-после намира майка си, писателят е нарисувал своя любим тип на храбър юноша, самоотвержен и упорит. Такива характери той очертава и в други творби, които се ползват с огромна популярност сред хиляди млади читатели в целия свят.

Най-голямата си сила на писател-реалист Едмондо де Амичис е проявил в своя роман „Сърце“ („Дневникът на един ученик“). Изумителна е творческата сила на писателя, който е успял под формата на дневник на един ученик да разгърне пред читателя огромно богатство от случки, характери, преживявания. Всичко, което се разказва в книгата, става само в продължение на една година, с основна жизнена атмосфера — един клас в италианско училище, — но ние опознаваме чрез книгата като че ли целия тогавашен италиански живот: покрай учениците виждаме техните родители, покрай училището — семейства, работници, изпълнените с народ улици. Енрико, героят на книгата, ни представя своите другарчета, и то не в общи описания, а чрез случки, в които те се проявяват. Пред нас оживяват Гарофи, който намира в себе си смелост пред една разярена тълпа да признае, че по невнимание е ударил с вледенена снежна топка случаен минувач и с това признание спасява свои другарчета, Кроси, син на перачка, който въпреки лошите условия учи редовно уроците си, Корети, син на портиерско семейство, който работи и учи, и Старди, и Дероси, и Вотини, и толкова други ученици. Всеки от тях е ясно индивидуализиран, представен със своите особености в своята среда. Ние виждаме децата на народа, които благодарение на добри, самоотвержени учители се насочват с любов към овладяване на знанията и същевременно към каляване на характерите си, така че да бъдат честни и добри италианци, хора с великодушни и самоотвержени сърца. В тях се развива силно чувство на любов към

отечеството: това става във времето, когато Италия току-що се е освободила от чуждоземно иго и в народа са живи борческите традиции на освободителното движение (в годината, за която се говори в книгата, умира вождът на италианското националноосвободително движение — Гарибалди). Слабост в книгата е това, че Амичис не разграничава този истински народен патриотизъм от използването вече в онова време от италианската буржоазия на това патриотично чувство за нейните класови цели, известно място в книгата му имат и консервативни преживелици като религията, както и разбирането, че на народа може да се служи чрез простото състрадание, чрез подпомагането в рамките на буржоазното общество... Но за сметка на тия отделни слаби страни — плод на времето, в което е писана книгата (преди повече от осемдесет години) — колко правдиви и за днешно време чувства и мисли и главното — каква ярка картина на живота! Тая картина буди в сърцето и на днешния читател любов към благородните усилия на учителите да ги възпитат и просветят, жив интерес към проявите на храброст и дори себепожертвователност, когато е нужно. Участието на деца и юноши в помощ на войниците, които се бият за родината (особено във вмъкнатите разкази), учи младите читатели на любов към армията — тогава, когато тя е армия народна, каквато е била под знамето на Гарибалди в Италия и каквато е днес, в страните на социализма. Но Амичис възпитава и всажда у своите читатели и любов към цялото човечество, към децата от всички страни: да си спомним оня вълнуващ откъс в книгата, озаглавен „Училището“, в който майката на Енрико в свое писмо до него му говори „за безбройните деца, които в същия час отиват на училище във всички страни“...

„Дневникът“ е написан с голямо художествено майсторство. След всяка дата, отбелязана в него, следва истински увлекателен разказ — а „месечните разкази“ още повече разнообразяват книгата, като отправят читателя към интересни и живо предадени събития — винаги с деца и юноши герои. Чужд на всякаква изкуственост, писателят ни говори с естествен, ясен език, разказва за всичко просто и сърдечно: нито в един момент у нас не настъпва съмнение, че това, което разказва в своя дневник един ученик, е „писателски разказ“ — и стилът, и съдържанието отговарят напълно на възрастта и преживяванията на героя. Затова тая книга е така популярна, така

жадно търсена от връстниците на тоя герой, пък и от възрастните читатели.

В своите очерци за Емил Зола и Алфонс Доде (за срещите си с тях) Едмондо де Амичис ни ги рисува като народни писатели, всецяло отдадени в служба на народа чрез литературата; не случайно той нарича Емил Зола „цар на реалистите“. Амичис е писател от същия тип. Той следва здравите традиции на богатата и дълбока италианска литература, която още от най-ранното Възраждане — първа в Европа — се създава от гении като Петрарка, Данте, Бокачо. Италианската литература е създала и цяла редица други крупни писатели, но в целия свят особено популярни са италиански автори като Силвио Пелико (1789–1854 г.), автор на силната книга „Моите тъмници“, и Джованьоли (1838–1915 г.), чийто роман „Спартак“ възпитава чрез древната история съвременната младеж. Човечеството с право дири в литературата отговор на наболелите въпроси и оня дух към свободата, без който хората не могат да бъдат хора, и затова наред с тия писатели високо е ценен и Едмондо де Амичис. Такъв крупен писател, какъвто е Маяковски, през целия си живот нееднократно е изтъквал възхищението си от произведенията на Амичис. Увлечен от неговите образи, Маяковски през 1918 година пише сценарий по споменатата повест на Амичис „Учителка на работниците“ (като озаглавява сценария си „Госпожица и хулиган“). Самият Маяковски играе във филма една от ролите и макар че филмът не се завършва и не се явява на екрана, той представлява огромна ценност: възстановяването на неговите снимки ще даде възможност на хилядите почитатели на поета да видят живия Маяковски... като едновременно с това ще свържат мисълта си за него с мисли за крупния италиански писател Едмондо де Амичис.

Творчеството на Амичис е много популярно у нас — от него на български са преведени редица книги, като отделни негови произведения имат на български език по няколко издания. Разказът му „От Апенините до Андите“ има български издания в различни преводи в 1909, 1919 и 1946 година. С особено голям успех се ползува у нас „Сърце“ („Дневникът на един ученик“). Преводът на Д. Х. Иванов излиза в 1895 година и отново се преиздава в 1906 и 1929 година. Друг превод, направен от Моско Москов, излиза в 1908 година. В 1920 и 1946 година излиза трети превод, а в 1947 година — четвърти превод

(от Вера Мак). Издателство „Народна младеж“ предлага на читателите пети превод, направен от Петър Драгоев, добър познавач на италианския език и литература. Така се възстановява една традиция, като на нашата младеж се поднася една книга, която вече е била любима на редица български поколения в миналото и трябва и сигурно ще се чете и днес, и утре. Ние никога няма да забравим, че когато Димитър Благоев — след вестта за убийството на Алеко Константинов — поиска да посочи какво е загубил българският народ с тая ранна смърт, писа: „Социалистическа България оплака не само злодейски погубения талант и една честна сила; в лицето на Алеко тя навярно изгуби бъдещия български Де Амичис“. Така италианският писател беше посочен от създателя на българското социалистическо и комунистическо движение като критерий и знак за правилното развитие на писателските таланти: „Бъдете като Амичис!“ — сякаш казва Благоев на българските писатели с тия своя думи. Защото Амичис олицетворява връзката между таланта и службата на народа чрез великите идеи на марксизма. Трябва да изтъкнем, че литературното ни развитие след посочените думи на Благоев създаде мнозина писатели, които тръгнаха по пътя на Амичис, като се присъединиха към работническото движение, след като вече се бяха очертали като крупни фигури в българската литература: Гео Милев, Христо Ясенов, Людмил Стоянов, Антон Страшимиров и редица други.

Като задушевен призив към бъдещето, за което се бореше, звучат думите на Едмондо де Амичис в неговата вече цитирана брошура „По социалния въпрос“:

„О, това слънце (слънцето на социализма) ще блесне! Нека вярваме в това! Дано вие, които сте още тъй млади, да го видите, когато изгрее! И честити са тези, които, като поздравят неговите първи лъчи, ще могат да кажат в своето сърце. «Аз го желяех и очаквах!»“

Българската младеж дочака изгрева на слънцето, за което бленуваше Амичис. Тя с интерес отново и отново ще чете неговите произведения, защото в тях трептят лъчите на слънцето.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.